

Mercè Rodoreda

***El carrer
de les
Camèlies***

CLUB EDITOR

Mercè Rodoreda

***El carrer
de les
Camèlies***

CLUB EDITOR

El carrer de les Camèlies

1a edició: 1966

1a edició en aquesta col·lecció: juliol de 2020

© 1983, Institut d'Estudis Catalans, per la novel·la

© 2020, Stefanie Kremser, pel postfaci

© d'aquesta edició: Club Editor 1959, S.L.U.

Carrer Coves d'en Cimany, 2 – 08032 Barcelona

www.clubeditor.cat

info@clubeditor.cat

El dibuix de la guarda és una tinta d'Alejandro Dardik

Disseny d'Àngel Uzkiano

Correcció d'Anna Giró i Xavier Valls

Producció de l'ebook: booqlab

ISBN: 978-84-7329-276-4

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot realitzar amb el permís dels seus titulars, a part de les excepcions previstes per la llei.

Adreceu-vos a CEDRO si necessiteu fotocopiar-ne o escanejar-ne fragments.

Mercè Rodoreda

El carrer de les Camèlies

Amb un postfàci de Stefanie Kremser

CLUB EDITOR
BARCELONA

TAULA

El carrer de les Camèlies

Postfaci de Stefanie Kremser

A la memòria de M. G.

I have walked many years in this city.

T. S. ELIOT

I

Em van deixar en el carrer de les Camèlies, al peu d'un reixat de jardí, i el vigilant em va trobar a la matinada. Els senyors d'aquella casa em van voler, però de moment diu que no sabien què fer: si quedar-se'm o donar-me a les monges. De la manera que vaig riure els vaig enamorar i com que ja eren grans i no tenien fills em van recollir. Una veïna va dir que potser el meu pare era un criminal i que quedar-se una criatura desconeguda era molta responsabilitat. El senyor va deixar que les dones parlessin, em va agafar, bruta com anava i amb el paper encara enganxat al pit, i em va dur a mirar les flors: mira els clavells, diuen que deia, mira les roses, mira, mira. Perquè era la primavera i tot estava florit.

Però el més gros va ser que aquella nit va florir el cactus sense terra. Al jardí del darrera hi havia una paret escrostada amb l'arrebossat que saltava i, abans de saltar, feia panxes perquè per sota les paneroles treballaven a fer-se caus, i al peu d'aquella paret, coberta de rosers, els millors amb roses blanques, hi havia un cactus gegant. Un hivern de neu la terra es va gelar i el cactus es va morir de mig en avall i el tros que va quedar de mig en amunt va viure perquè d'amagat havia anat fent arrel en una esquerra d'aquella paret de rosers i paneroles, i aquella arrel s'alimentava de maó i de morter vell i donava vida al cactus que sortia amunt, més amunt de la paret, a tafanejar el jardí del costat. I allà dalt de tot, a la nit del dia que m'havien trobat, hi va sortir una flor rovellada de fulla a la banda de fora i blanca de llet passades les primeres fulles, amb una bogeria de cabellera despentinada a dins de tot. La van veure perquè era nit de lluna i tenien les finestres del menjador obertes —n'hi havia tres, i totes donaven al jardí de darrera que estava enfonsat i s'hi havia de baixar per una escala de pocs graons que arrencava

de la cuina. La lluna i la llum del menjador queien damunt de la flor, i el senyor, que estava sopant, diu que tot d'una va dir, ¿què és allò que es veu? I amb la forquilla va assenyalar enfora i la senyora es va acostar a la finestra i va dir que era una flor, que no entenia que no s'haguessin adonat de la poncella. La primera. I jo dormia. Van agafar una espelma, van baixar tots dos al jardí, es van enfilear en una escala que van apuntalar a la paret i es veu que quan van ser a la vora de la flor van quedar com enaiguats de tan bonica que la van veure. Mentre anaven a dormir, el senyor, que es deia Jaume, va dir que potser era per la bona obra d'haver-se'm quedat que Déu donava senyal de vida fent florir el cactus que vivia de paret i de morter. I el més bonic és que aquella flor de dia dormia i només en sortia una vegada a l'any, sempre el dia que m'havien trobat, i cada any els veïns venien a veure-la i havien de córrer perquè no durava.

Abans de sopar i d'adonar-se de la flor, van passar el dia parlant de mi i ensenyant-me als veïns que tots venien a veure'm. Els uns deien que això de criatures abandonades no era gens estrany tot i que mai no n'havien vistes, però havien sentit a dir que les deixaven damunt d'un graó d'església, mai al peu d'un reixat. D'altres deien que les deixaven al torn: que la monja que les prenia no veia la mare que les deixava, i es van esgarrifar perquè el vigilant els va dir que si s'havia adonat de mi era perquè un gos negre m'estava olorant. Em van despullar ben despullada i van mirar que no tingués cap senyal de dents enlloc, i em van mirar i remirar perquè allà on m'havien deixat hi havia quedat una taca fosca. Una veïna, la senyora Rius, els va dir que devia ser una taca de sang, que potser la meva mare, quan m'havia deixat, es dessagnava, i la senyora de la casa, que es deia Magdalena, diu que deia que no podia ser, perquè si s'hagués dessagnat haurien trobat taques de sang carrer amunt o carrer avall i aquella taca era una i sola. Deien que el més estrany de tot era que quan em van agafar a coll vaig riure i que una criatura riallera no podia ser que tingués els pares dolents, que més aviat jo era un cas d'amor o de misèria, pecat de joventut, i una veïna que al cap de poc temps va morir em va agafar un peu, m'hi va fer un petó, i va dir: pobreta.

Aleshores es van posar a rumiar els mesos que jo devia tenir. El marit d'una veïna els va dir que no se'm podien quedar, que m'havien de declarar a la policia. El van fer callar dient-li que això ja vindria després, que el primer de tot era saber el temps que jo tenia. Uns deien que potser quatre mesos, altres que només dos; un va dir que li semblava que en tenia cinc, i a l'últim van quedar que potser tres mesos i em van treure el paper que duia clavat al pit amb una agulla imperdible. Era un tros de paper estripat de qualsevol manera i al damunt hi havia un nom escrit amb llapis, Cecília Ce. Deien que la lletra es veia que era escrita per una persona que no en sabia gaire, però el senyor, que es fixava en tot, els va fer adonar que Cecília estava més ben escrit que no pas Ce. I això volia dir que la persona que havia escrit el meu nom no l'havia pogut acabar d'escriure perquè es veu que quan escrivia Ce la mà li tremolava, que ho havia escrit plorant. I, per respecte, en el registre em van posar tal com anava escrit: Cecília Ce.

II

De vegades, en havent sopat, la senyora Rius venia i si ja m'havien dut al llit entrava de puntetes i em senyava del front fins als peus perquè la creu em protegís. Jo la sentia gairebé sempre, però feia l'adormit, i si algun vespre es distreia i no venia em fugia la son esperant-la. Les altres em feien una mica de por. A les tardes, asseguda al primer graó de l'escala de baixar al jardí, si feia bon temps, o darrera de la porta de la cuina, si feia fred, escoltava què deien. Les veus sortien per la finestra o se sentien lluny darrera del gruix de la fusta. Sovint parlaven dels meus pares. Un dia deien que la meva mare devia ser una artista de les que canten cançons, quatre passos endavant quatre passos endarrera, i van amb tants d'homes com volen i es troben amb una criatura sense saber qui els l'ha feta. Un altre dia deien que devia ser una marquesa que m'havia anat a tenir lluny, a la frontera, i havia dit que anava a prendre les aigües, m'havia donat a criar a una persona necessitada, havia mort, i la persona que em criava, sense diners, s'havia desfet de mi de la manera que havia pogut. Un dia la senyora Magdalena els va dir que pels volts del mes d'abril de l'any que m'havien trobat, una dona vestida de negre, amb un passador que li brillava en els cabells, s'havia aturat unes quantes vegades a mirar el jardí, sempre a la tarda, i que ella no n'havia fet cas, però recordant-ho ho trobava estrany. I va dir que aquella dona duia una criatura de bolquers a coll, que devia ser jo, i que segurament buscava amb temps un graó on deixar-me i que havia triat el d'ells perquè encara que no fos el graó d'una gran entrada era el graó d'una gent que estava bé i amb més cor que no pas els propietaris d'una gran casa —es veia per les flors, tantes i tan ben cuidades. La senyora Rius sempre deia el mateix: que havien fet mal fet d'inscriure'm amb el nom que

duia el paper, perquè algun dia els meus pares, si eren vius, em vindrien a buscar i se m'endurien. Li deien que no, que ningú no vol criatures després d'haver-les deixades, perquè encara que estiguin criades ja se sap que donen més penes que alegries. I que ni de grans no paguen el malestar que han arribat a donar. I un dia la senyora Rius va venir amb dos llençols vells i va dir que podrien servir per mi. I sempre més em van fer aprofitar els llençols vells.

Asseguda al graó anava creixent. Escoltava el que deien totes aquelles senyores que no m'agradaven, veia caure i giravoltar les hèlices de l'auró i mirava el sol damunt de les roses. Tot d'una sentia el senyor Jaume que deia: me'n vaig a la torratxa. Així que ell havia sortit es posaven a parlar del meu pare. El senyor Jaume sempre deia que devia ser músic i que per això m'havia posat Cecília. Elles deien que devia ser un home molt dolent i que jo tenia orelles de criminal amb la medalleta enganxada a la galta i que el que m'havia posat el nom devia haver estat la meva mare, i que me l'ha-via posat d'esma i que li havia sortit del cor un nom trist. Jo pensava en les hèlices que queien giravoltant i quedaven planes a terra com jo. I em van començar a fer nosa les orelles. Me les tocava. Deien que el meu pare devia ser d'aquells homes que volen matar la reina, dels que posen bombes quan ella passa amb tren, i que roben, dels que només viuen per cremar-ho tot. Que la meva mare m'havia deixat perquè ell estava a la presó. I totes el veien fent hores i hores de camí per carreteres amb un pam de pols, amb un guàrdia civil a cada costat i amb les mans emmanillades. De tan perillós. Deien que potser era jove, i quan es cansaven de dir que era una mala persona, deien que potser era un vell ric i de compromís, carregat de vicis i de diners.

Algunes tardes hi havia una senyora petita i vella, amb les galtes de seda arrugadeta i amb uns ulls blaus de porcellana, sempre espantada, que només venia de tant en tant perquè vivia lluny. Segons ella el meu pare devia ser un pobre estudiant i la meva mare una pobra noia posada a servir a catorze anys. De vegades li feien ensenyar la cicatriu que duia tapada amb colls alts de tul aguantats amb barnilles. Havia estat bonica i el seu amant la feia menjar descalça i a l'hora de les postres li feia posar els peus damunt de

la taula i els hi omplia de petons. Havia acabat clavant-li un punyal al coll i ella havia tingut força per arrossegar-se fins al balcó i cridar auxili, deixant un riu de sang. Un dia, la senyora Rius li va preguntar si el seu amant tenia la medalleta de l'orella enganxada a la galta i va dir que sí, i jo, asseguda amb elles, mirava els colzes de la senyora Magdalena que em feien fàstic perquè els tenia vermellosos, i va ser mentre me'ls hi estava mirant que la senyora Rius em va picar la mà i em va dir que no em toqués més les orelles. I recordo encara el dia que el color morat va entrar a la meva vida, una tarda d'estiu amb totes les persianes abaixades i amb la claror que només es veia per les escletxes. Va venir una senyora alta amb un vestit de color de violeta i un vel amb una piga de vellut a sota de l'ull, i violetes al pit i sabates de color de violeta, i tot passant-se la mà per les violetes del pit va dir que el meu pare devia ser un home com se'n veuen pocs perquè jo tenia una cara de nimfa i de santa, que la feina que tindria amb els homes quan seria gran faria por.

El senyor Jaume i la senyora Magdalena volien que els digués padrins i no els ho vaig dir mai. Tenien dues cosines que eren germanes bessones i encara que fossin una mica més enllà dels trenta anys eren conquistadores i presumides i tenien els colzes bonics. L'una es deia Maria-Cinta i l'altra es deia Raquel. La que es deia Maria-Cinta tenia un amic molt ric i cotxe, un cotxe negre, de color d'avellana per dintre i quan hi havia el cotxe parat davant de casa, els veïns, d'amagat, miraven el xofer que es passejava amunt i avall esperant-la. Anava sempre al Liceu. La que es deia Raquel tenia un amic més pobre. Costava molt de saber quina era l'una i quina era l'altra però a l'últim les vaig saber destriar perquè una vestia cridaner i l'altra no tant. I per les joies. La Maria-Cinta només duia brillants. La Raquel, un collaret de perles petites amb una perla més grossa que penjava al mig. La Maria-Cinta de vegades m'agafava la cara i deia que m'assemblava a algú que ella coneixia, però que no podia saber qui... Un dia em va agafar una mà i me la va mirar per sobre i va dir que abans no s'hi havia fixat però que no havia vist mai una mà de criatura com la meva, tan bonica; que era la mà d'una criatura que tenia el pare pianista. I jo em vaig posar a plorar.

III

Caminava molt a poc a poc però la sorra cruixia i el reixat va grinyolar quan el vaig obrir. Elles enraonaven a la cuina. Vaig pensar que el grinyol les avisaria i que me les trobaria a sobre i em tancarien perquè no em pogués tornar a escapar, i que em moriria tancada encara que piqués amb els punys i amb els peus. I que morta i plana mai més no podria anar a buscar el meu pare. L'havia sortit a buscar perquè la nit abans, encara desperta, havia vist caure del sostre una pluja d'estrelles de tots colors i entre tantes estrelles, molt esborrada, havia vist la seva cara.

El jardí era ple de sol i les plantes tenien les fulles pansides. Quan vaig passar per davant de l'estanc, l'estanquera va sortir a regar el carrer i em va preguntar on anava. Vaig arrencar a córrer sense contestar-li i no sabia si el cor em saltava perquè m'havia vist o perquè era la primera vegada que sortia sola. Anava carrer avall per la banda del sol i la meva ombra em seguia mig enfilada per la paret. Al cap de molta estona de caminar, com que els costats del front em feien el rellotge, em vaig aturar davant d'un jardí amb hortènsies florides. A l'entrada de la casa, al costat de tres graons de marbre ratllats de vetes fosques, hi havia un pal amb una barra travessera i, damunt de la barra, un ocell blanc amb la cresta de color de rosa, el bec torçat endintre, cap al coll, i una pota lligada amb una cadena de llautó. Estava quiet i semblava que em mirés. Em vaig quedar com encantada. Tot d'una es va tirar endavant, va fer un crit, i les plomes de la cresta se li van estarrufar. Em va treure de l'encantament una veu de nena que preguntava com se'n deia d'aquell ocell; era una nena rossa, amb tirabuixons, i donava la mà a un senyor. De seguida vaig pensar que era el seu pare. S'havien aturat a mirar l'ocell que a poc a poc se'ns va anar girant d'esquena. El

senyor havia quedat al mig, entre la nena i jo; era alt i prim, feia una olor forta de mimosa, i duia al puny de la camisa una pedra blava i fosca que de tant en tant brillava molt. Li vaig agafar una mà sense mirar-lo i vaig haver de tancar els ulls perquè semblava que totes les coses es moguessin. Quan els vaig tornar a obrir vaig veure que la nena dels tirabuixons se m'havia acostat i em mirava. Sense dir res va donar un cop molt fort amb el cantell de la mà entre la meua mà i la del seu pare i el va estirar per endur-se'l. Se'n van anar carrer avall i jo no entenia per què aquell senyor, en comptes d'anar-se'n amb la nena, no la deixava a mirar l'ocell i no se m'enduia a mi. Els vaig seguir un tros. De tant en tant la nena feia un salt i els tirabuixons li voleiaven i quan feia el salt el seu pare l'estirava pel braç i la feia anar més enlaire. Em vaig cansar de seguir-los i es van anar fent petits. La nena dels tirabuixons duia una faldilla amb plecs i tenia les cames primes.

Em va costar una mica de trobar a casa. Així que vaig arribar-hi vaig córrer a mirar-me els cabells. A la sala, damunt d'una tauleta ran de la finestra, hi havia un mirall en forma de cor. El marc era de flors de vidre rosa amb fulles de vidre verd. Vaig alçar una punta de la cortina i la vaig posar damunt del respall d'una butaca perquè entrés més claror. Tenia els cabells llunts de color de castanya. Vaig fer un salt perquè m'anessin amunt però la cara em va fugir del mirall i no els vaig poder veure. Els vaig sentir caure contra el meu coll, estirats i tristos. Tristos com jo. Perquè jo tenia tristeses. Vaig posar la cortina bé, em vaig asseure a la butaca i m'hi vaig estar molta estona mirant-me les mans.

Cap al tard, vaig pujar a la torratxa. No hi havia pujat mai i recordo que aquell dia va ser el primer perquè encara em durava la por que l'estanquera hagués dit que m'havia vist fugir de casa. M'hi va acompanyar el senyor Jaume. Vam començar a pujar l'escala d'anar al terrat i abans d'arribar a dalt de tot em va dir que me li agafés als pantalons per no caure. L'acabament de l'escala era fosc i em va explicar que feia anys que hi volia fer posar una bombeta. Va treure una barra de ferro, va aixecar una balda, va baixar un graó per poder obrir la porta, que s'obria cap endins, i vam sortir al terrat.

A la torratxa s'hi pujava per una escala de fusta sense barana, que estava a dintre del quarto dels mals endreços i arrencava gairebé de la meitat. La

torratxa tenia finestres a tots quatre costats. A la que donava al carrer de les Camèlies hi havia un pal per la bandera. En els pocs trossos de paret que quedaven entre tant de vidre, hi havia làmines penjades: una senyora amb faixa de seda blava que volava, un home amb barba voltat de serps, una mà oberta molt grossa i amb tot de ratlles, i l'home escorxat vist de cara i d'esquena. El senyor Jaume me les va fer mirar d'una a una i després em va dir que jo no aniria al col·legi, que ell m'ensenyaria tot el que una nena ha de saber, i més. Es va asseure en una butaca groga que havia arrossegat fins davant mateix de la mà tallada i amb una canya americana que abans de pujar havia arrencat d'un tou que n'hi havia en el jardí del darrera, va assenyalar la muntanya de dintre de la mà i em va preguntar si sabia com se'n deia. M'ho va preguntar tres vegades i a la tercera m'ho va dir, i m'ho va repetir també tres vegades perquè d'aquella manera, em va explicar, els noms que havia d'aprendre se'm quedarien gravats en el cervell. Em va dir que a les tardes, assegut a la butaca, mentre elles enraonaven a baix, ell mirava el cel. I que anava girant la butaca i li feia donar tota la volta per poder-lo mirar una estona per cada finestra. La de ponent la darrera.

IV

Com la bufanda blava que el senyor Jaume es posava al coll al primer fred i no es treia fins que venia la calor, jo duia una bufanda de febre, ampla i flonja, que m'ofegava. El metge em posava un mànec de cullera damunt de la llengua i em feia ensenyar la campaneta. Els remeis em marejaven i em cremaven, i quan m'endormiscava entrava la senyora Magdalena i em feia til·la perquè sués. Tot era calent i tot tenia mal gust i les veus d'ells venien cansades d'haver travessat cortines i cortines de roba mullada. Els veia les cares esborrades com la del meu pare aquell dia que la vaig veure entre les estrelles. De vegades només els veia els ulls, de vegades només la boca. Quan es feia fosc la febre pujava i tota jo era un foc i la bufanda m'escanyava i me la volia treure i feia moure les mans i no trobava res: com si em barallés amb fum. Així que em vaig llevar va ser com si m'haguessin canviat les cames: no em duien per caminar i córrer i fer soroll: semblaven de filferro amanyogat i s'estiraven i arronsaven amb tota jo gronxada i marejada al capdamunt.

Tot per culpa d'haver-me escapat de casa per anar al Liceu. La senyora Magdalena m'havia posat una butaca ran de finestra i un coixí a l'esquena amb una coixinera de puntes i llaços. Asseguda hores i hores veia l'acabament del cactus tot de color de cendra, apunyalat de punxes grogues de dins cap enfora. La senyora Magdalena em posava el dinar damunt d'una tauleta i, sense mirar-me, i de vegades mirant-me com si se'm volgués aprendre de memòria, em deia que havia tingut sort de caure en tan bones mans, que segons on hagués anat a parar m'haurien fet pagar l'haver-me escapat de casa amb blaus per tot el cos, de tanta pallissa. Però als veïns no els parlava del Liceu, els deia que estava malalta perquè el seu marit em feia

estudiar massa, amb estudis difícils per la meva edat, però que pitjor seria si em fessin anar a les monges perquè les nenes de seguida s'adonarien que qui sap d'on venia. I farien amb mi com els gossos que tenen gossets i no volen criar un gat encara que els el posin a sota del ventre de sorpresa, i hauria hagut de deixar d'anar al col·legi de tants martiris que m'haurien fet.

I jo estava malalta perquè l'haver-me escapat m'havia fet patir molt. Morta de por de fer una cosa que no havia de fer, però boja per fer-la; i l'angúnia, a l'hora de tornar, de no saber trobar a casa. D'ençà de la tarda que havia sortit a buscar el meu pare, i mai no vaig saber si se n'havien adonat, tancaven el reixat amb clau. Deien que corrien lladres pel barri, que s'havia de viure tancat i barrat. Jo mirava aquells ferros que no em deixaven sortir, i un dia vaig pensar que saltaria la paret i fugiria carrer avall. Passava estones arrencant les punxes de la buganvília i dels rosers que cobrien tot un costat de la reixa perquè quan m'enfilés per saltar no m'esgarrinxés massa. La reixa acabava amb unes pues molt primes però jo em vaig enfilat només a la paret baixa, damunt del fris de rotllanes. Quan vaig haver respirat una mica em vaig agafar a la branca de l'olivera dels veïns i fent molta força em vaig tirar amunt i em vaig asseure a la paret del costat, que era bastant gruixuda. A poc a poc, agafant-me bé, em vaig posar de ventre en el cantell i em vaig deixar relliscar amb les mans ben agafades. Quan vaig ser de peus a terra tenia els genolls pelats i els braços em tremolaven. Patia molt. Ja lluny de casa vaig preguntar a una vella que seia al carrer fent mitja com s'anava al Liceu, i la vella em va dir que tirés sempre avall. Vaig arribar a un passeig ample amb arbres a banda i banda. Em va semblar que m'havia perdut i em vaig aturar. De seguida vaig sentir una olor que baixava de les branques. Fresca. I quan hi pensava aquella olor fresca se'm barrejava amb l'olor calenta de les meves tasses de malalta. S'havia fet fosc i tot era ple de llums i de soroll. Vaig tornar a caminar molta estona. Els dies que havia tingut més febre, amb una mena d'ulls que se m'havien fet per dintre veia el pit blau i les plomes grises dels que guardaven l'entrada, i el bec dels ocells d'or que feien de llum, i el vermell dels velluts, i aquell home geperut i vell entre senyors mudats i amb mitges, que cantava i cantava sense parar. I els ocells d'or, les plomes, les pitreres blaves i els velluts vermells es barrejaven